

Олександр Вікторович Коваленко

канд. пед. наук, доцент,

завідувач кафедри туризму,

Сумський національний аграрний університет

ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Екскурсійна діяльність у закладах культури та мистецтва сьогодні набуває нових змістових і технологічних вимірів, перетворюючись із традиційної форми подачі інформації на інтерактивний культурно-освітній процес, орієнтований на залучення відвідувача до співпереживання, співтворчості та діалогу з мистецтвом. В умовах цифровізації, глобалізації та зміни культурних запитів суспільства екскурсія перестає бути лише інформативною — вона стає засобом емоційного, естетичного й духовного досвіду, сприяючи формуванню культурної компетентності, візуальної грамотності та національної ідентичності [2].

Сучасні заклади культури — музеї, галереї, театри, виставкові центри, бібліотеки, арт-простори — активно впроваджують інноваційні формати екскурсій, які поєднують мистецтво, технології, освітні підходи й культурну комунікацію. Однією з провідних тенденцій є поєднання культурної традиції з новітніми технологіями. Використання VR- і AR-технологій, мобільних додатків, QR-кодів, 3D-моделювання дозволяє створювати ефект занурення у мистецький простір, візуалізувати процеси створення творів, реконструювати втрачені об'єкти. Наприклад, у музеях та галереях України впроваджуються доповнені реальності, які дозволяють «оживити» картини, скульптури, архітектурні ансамблі, що підвищує рівень сприйняття та інтерес до мистецтва серед молоді.

Водночас актуальним напрямом розвитку є персоналізація екскурсійного досвіду. Сучасний відвідувач прагне не лише отримати інформацію, а й знайти у ній особистий сенс. Тому у закладах культури зростає попит на авторські, тематичні, психологічні, інклюзивні та емоційно спрямовані екскурсії, що

враховують індивідуальні інтереси, вік, емоційний стан і культурний рівень учасників. У цьому контексті важливу роль відіграє культурний медіатор або гід-інтерпретатор, який не просто подає факти, а допомагає глядачу зрозуміти мистецтво через особистий досвід і внутрішній діалог [1].

Окремо слід відзначити розвиток інклюзивних екскурсій, спрямованих на забезпечення доступу до мистецьких об'єктів для людей із порушеннями зору, слуху, рухової активності чи когнітивними особливостями. Українські музеї дедалі частіше створюють тактильні експозиції, використовують аудіоописи, сурдопереклад, адаптовані маршрути. Це не лише гуманізує культурний простір, а й відповідає світовим тенденціям розвитку інклюзивної культури участі, де мистецтво стає відкритим для всіх.

Важливим викликом залишається підготовка екскурсоводів нового типу — фахівців, які володіють не лише знаннями в галузі історії мистецтва, а й компетентностями у сфері комунікації, психології, культурного менеджменту, цифрових технологій. Отже, екскурсійна діяльність у закладах культури і мистецтва перебуває на етапі глибокої модернізації, де поєднуються традиційні освітні цінності, інноваційні технології та гуманістичні принципи культурної взаємодії. Вона перетворюється на потужний інструмент культурної освіти, соціальної інтеграції, емоційного розвитку та формування ціннісного ставлення до мистецтва. Сучасні тенденції свідчать: екскурсія вже давно не просто супроводжує культуру — вона стає її частиною, живим простором діалогу між людиною, історією та мистецтвом.

Список використаних джерел

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсоведство і музеєзнавство: навч. посіб. 2-ге, перероб. і доп. Київ : Альтерпрес РА, 2012. 444 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посібн. 2-ге вид., допов. і доопрац. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 247 с.